

Aktiivtöö. Arvamus või fakt?

Teema: normatiivsed uskumused.

Alateema: noorte uimastitarvitamise levikuga seotud arvamusel ja faktid.

Õpitulemused. Õpilane:

- kirjeldab tubaka ja alkoholi tarvitamise kahjulikku mõju tervisele*;
- demonstreerib õpituatsioonil kuidas kasutada tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi tubaka, alkoholi ja teiste uimastitega seotud olukordades*;
- oskab tuua näiteid, mis on arvamus ja mis fakt;
- teab, et enamik noori ja täiskasvanuid ei suitseta;
- eristab näidete põhjal, mis on tõesed faktid ja mis uskumused seoses tubaka, alkoholi ja teiste uimastitega.

Vajalikud materjalid. Töölehed.

Taust. Uimastiennetusprogrammides tuuakse välja, et õpilaste suitsetamine on seotud nende uskumustega suitsetamise kohta. Näiteks usutakse, et paljud noored ja täiskasvanud suitsetavad, et suitsetamise võib alati maha jätta ja et edukad ja kuulsad inimesed suitsetavad. Lapsed ja noored puutuvad alkoholiga paratamatult kokku (lapsevanemad tarvitavad alkoholi, alkoholitarvitamist näeb meedias ja kauplustes on müügil atraktiivsed tooted) ja see võib tekitada arvamusel, et tubakas ja alkohol võiksid kuuluda ka nende ellu. Õpetaja saab õpilastega arutleda, milliseid vääruskumusi esineb seoses tubaka ja alkoholiga, ning toetada uimastitevastaste hoiakute kujunemist või kinnistumist.

NB! Sama aktiivtöö on esitatud täiendatult ka III kooliastmele.

Tunni sissejuhatus. Kirjutage tahvlile kaks lauset, millest üks on fakt ja teine arvamus. Näiteks: 1) Eesti pealinn on Tallinn; 2) Tallinn on kõige ilusam Eesti linn. Küsige õpilastelt, kumb on arvamus ja kumb on fakt. Tooge mõni näide oma klassi kohta, näiteks "õpilasel x on sinine pluus" ja "õpilasel y on ilus koolikott". Selgitage, et fakt on tõsiasi, *arvamus* aga seisukoht või hinnang millegi või kellegi kohta. Fakti saab mõõta, tõestada, jälgida, seda võib olla võimalik väljendada numbritega. Arvamusel on aga seotud inimeste tunnete, mõtete, maitsete, väärtustega ning need võivad inimestel ühe ja sama nähtuse kohta erineda olla. Paluge tuua õpilastel näiteid faktide ja arvamusel kohta. Selgitage, et tunni teemaks on arutleda suitsetamisega seotud arvamusel ja faktide üle.

PÕHITEGEVUSED

1. Jagage õpilastele töölehed ja paluge täita ülesanne 1.
2. Pärast iseseisvat tööd paluge arutleda samade väidete üle paarides või väikestes rühmades. Seejärel paluge õpilastel oma arvamusel esitleda. Märkige tulemused tahvlile. Arutlege, kas õpilaste arvamusel sarnanesid. Milles oli erinevusi?
3. Seejärel esitlege fakte nende väidete kohta. Arutlege ühiselt, kas õpilaste arvamusel olid faktidega kooskõlas. Kui õpilaste arvamusel faktidest erinesid, siis millest võivad need erinevused tuleneda (meedia, sh reklaamid, filmid jms)? Kas valearvamusel võivad mõjutada käitumist? Soovi korral võite tuua näiteid esinemissageduse kohta, esitades statistilisi näitajaid; hea oleks neid näitajaid visualiseerida.
4. Selgitage, et peale uskumuste suitsetamise tarvitamise leviku kohta on vääruskumusi ka alkoholi tarvitamise kohta. Seejärel paluge paaridel või väikestel rühmadel täita töölehel ülesanne 2. Arutlege ühiselt õpilaste arvamusel üle ja esitage tõesed vastused.

Ülesannete vastused

Ülesanne 1.

Arvamus		Fakt
Enamik noori ei suitseta.	Tõene	Enamik noori ei suitseta. Eestis tehtud uuringu põhjal on 11–15aastastest õpilastest mittedsuitsetajaid 86,5%, so enamused.*
Enamik täiskasvanuid suitsetab iga päev.	Väär	Enamik täiskasvanuid ei suitseta iga päev. Eestis korraldatud uuringu põhjal suitsetab iga päev 26% täiskasvanutest; seega enamused, so 74%, seda ei tee.**
Paljud suitsetajad soovivad suitsetamisest loobuda.	Tõene	Enamik suitsetajaid tahab suitsetamisest loobuda. Eestis läbi viidud uuringu põhjal ei soovi vaid 9,2% suitsetajatest suitsetamisest loobuda.**
Sigarettide suitsetamise populaarsus Eesti noorte seas väheneb.	Tõene	Sigarettide suitsetamine Eesti noorte seas on vähenenud. Eestis tehtud uuringu põhjal on vähenenud nende 11–15aastaste õpilaste osakaal, kes suitsetavad iga päev: kui aastal 2010. oli neid 5,5%, siis 2006. aastal 7,5%.*

Allikad:

* Aasvee, K, Minossenko, A 2011. Eesti kooliõpilaste tervisekäitumise uuring. 2009/2010. õppeaasta. Tallinn, Tervise Arengu Instituut.

** Tekkel, M, Veideman, T 2013. Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring 2012. Tallinn, Tervise Arengu Instituut.

Ülesanne 2.

Väide	Põhjendus
Kui sõbrad pakuvad suitsu, on viisakas see vastu võtta.	Ei nõustu. Viisakusega pole siin mingit tegemist, hoopis sõbra poolt on ebaviisakas pakkuda tervist kahjustavaid tooteid.
Suitsetamine on sõltuvushaigus.	Nõustun. Suitsetamine on tõsine sõltuvushaigus, millest on raske vabaneda.
Suitsetamine teeb täiskasvanumaks.	Ei nõustu. Suitsetav laps on suitsetav laps, see ei muuda kedagi vanemaks.
Alkohol võib panna rumalalt käituma, mida hiljem kahetsetakse.	Nõustun. Alkohol vähendab inimeste võimet kontrollida seda, mida tehakse.
Suitsetajal muutuvad hambad ja sõrmed kollakaks.	Nõustun. Regulaarsel suitsetamisel muutuvad tubakasuitsus sisalduvate ainete toimele hambad ja sõrmed kollakaks.
Inimene, kes on alkoholi tarvitanud, võib saladusi välja lobiseda.	Nõustun. Alkohol vähendab inimeste võimet kontrollida seda, mida räägitakse.
Mõne suitsu suitsetamine päevas ei tee midagi.	Ei nõustu. Juba mõne sigareti suitsetamine päevas mõjutab tervist ja aitab kaasa sõltuvuse kujunemisele.
Suitsetamine rikub välimust.	Nõustun. Suitsetamine muudab hingeõhu ebameeldivaks, põhjustab röga ja kõha, teeb hambad kollaseks, rikub näonahka, tekitab kortse.
Suitsetamine on alaealistele keelatud.	Nõustun. Suitsetamine on seadusega keelatud kuni 18. eluaastani, et kaitsta lapsi ja noori kahjustuste eest.
Suitsudele kulub palju raha.	Nõustun. Kui inimene suitsetab, kulutab ta sellele regulaarselt raha ning seda nädalate, kuude ja aastate jooksul. Seda raha saaks kasutada hoopis tervislikumalt ja huvitavamalt.

Väide	Põhjendus
Lapsevanemad tahavad, et nende lapsed suitsetavad.	Ei nõustu. Lapsevanemate enamus ei taha, et nende lapsed suitsetaksid. Ka need vanemad, kes ise suitsetavad, ei soovi, et nende lapsed suitsetaksid, sest suitsetamine on sõltuvushaigus, mis kahjustab tervist ja välimust ning suitsust on raske loobuda.
Kõik täiskasvanud tarvitavad alkoholi.	Ei nõustu. Paljud täiskasvanud ei tarvita alkoholi või teevad seda väga harva.

Põhisõnum. Rõhutage õpilastele, et on levinud arvamused, nagu suitsetaksid paljud noored ja täiskasvanud. Vaadates fakte, on näha, et enamik 15–16aastastest õpilastest ei ole suitsetajad, samuti pole seda täiskasvanud. Normiks on olla mittedsuitsetaja. Korrake sedagi, et alkoholi tarvitamise, suitsetamise ja teiste uimastite tarvitamise kohta usuvad inimesed veel mitmeid asju, mis ei pruugi olla tõde. Vääruskumused saavad mõnikord alguse meid ümbritsevast keskkonnast – näiteks reklaamides, filmides, uudistes või muusikavideotes võidakse kujutada uimastite tarvitamist hoopis teises valguses, see aga võib tekitada vääruskumusi uimastite olemusest.

Lõiminguvõimalused. Töö pakub võimalusi lõiminguks matemaatika (osakaalude arvutamine ja esitamine), loodusõpetuse (tubaka ja alkoholi mõju meie kehale) ja ühiskonnaõpetusega (normid ja sallivus).

Kasutatud kirjandus

1. Kull, M, Saat, H, Kiive, E, Kuusk, E, Voronina, S, Laas, I 2001. Uimastikasutuse ennetamine koolis. Sotsiaalsete toimetulekuoskuste õpetus. Õpetajaraamat 4.–6. klassile. Tartu, Haridusministeerium.

Tööleht

Ülesanne 1. Tabelis on toodud mõned väited suitsetamise kohta. Milliste väidetega nõustud ja millistega mitte? Märki vastus sobivasse lahtrisse. Pärast ühist arutelu märki tabelisse fakt.

Arvamus	Nõustun	Ei nõustu	Fakt
Enamik noori ei suitseta.			
Enamik täiskasvanuid suitsetab iga päev.			
Paljud suitsetajad soovivad suitsetamisest loobuda.			
Sigarettide suitsetamise populaarsus Eesti noorte seas väheneb.			

Ülesanne 2. Tabelis on toodud väiteid suitsetamise ja alkoholi tarvitamise kohta. Mida arvad sina? Milliste väidetega nõustud ja millistega mitte?

Väide	Nõustun	Ei nõustu
Kui sõbrad pakuvad suitsu, on viisakas see vastu võtta.		
Suitsetamine on sõltuvushaigus.		
Suitsetamine teeb täiskasvanumaks.		
Alkohol võib panna rumalalt käituma, mida hiljem kahetsetakse.		
Suitsetajal muutuvad hambad ja sõrmed kollakaks.		
Inimene, kes on alkoholi tarvitanud, võib saladusi välja lobiseda.		
Mõne suitsu suitsetamine päevas ei tee midagi.		
Suitsetamine rikub välimust.		
Suitsetamine on alaealistele keelatud.		
Suitsetamisele kulub mõttetult raha.		
Lapsevanemad tahavad, et nende lapsed suitsetavad.		
Kõik täiskasvanud tarvitavad alkoholi.		